

מוסר • מקור • סגולה

אגרת הרמב"ן לבנו

הנוסח המלא והמנוקד — לקריאה, לימוד והדפסה

א "שמע בני מוסר אביך, ואל תטלש תורת אִמֶּךָ" (משלי א ח).

ב תתנהג תמיד לדבר כל דברך בנחת, לכל אדם ובכל עת, ובזה תנצל מן הכעס, ושהיא מדה רעה להחטיא בני אדם. וכן אמרו רבותינו ז"ל (ר"ן, נדרים כב ע"א): כל הכועס – כל מיני גיהנום שולטים בו, שנאמר (קהלת יא י): "והסר כעס מלבך, והעבר רעה מבשרך". ואין "רעה" אלא גיהנום, שנאמר (משלי טז ד): "וגם רשע ליום רעה".

ג וכאשר תנצל מן הכעס, תעלה על לבך מדת הענוה, ושהיא מדה טובה מכל המדות טובות, שנאמר (משלי כב ד): "יעקב ענוה, יראת ה'".

ד ובעבור הענוה, תעלה על לבך מדת היראה, כי תתן אל לבך תמיד: מאין באת, ולאן אתה הולך; ושאמה רמה ותולעה בחיך, ואף כי במותך; ולפני מי אתה עתיד לתן דין וחשבון (ע"פ אבות ג, א), לפני מלך הכבוד, שנאמר (דה"ב ו יח): "הנה שמים ושמי השמים לא יכלכלוך", אף כי לבות בני אדם (ע"פ משלי טו יא). ונאמר (ירמיהו כג כד): "הלוא את השמים ואת הארץ אני מלא, נאם ה'".

ה וכאשר תחשב את כל אלה, תירא מבוראך ותשמר מן החטא, ובמדות האלה תהיה שמח בך לקר. וכאשר תתנהג במדת הענוה להתבושש מכל אדם, ולהתפחד ממנו ומן החטא – אז תשרה עליך רוח השכינה, וזו כבודה, וזי עולם הבא.

ו ועתה בני דע ויראה, כי המתנאה בלבבו על הבריות – מורד הוא במלכות שמים, כי מתפאר הוא בלבוש מלכות שמים, שנאמר (תהלים צג א): "ה' מלך גאות לבש", וגו'.

ז ובמה יתנאה לב האדם? אם בעשר – "ה' מוריש ומעשיר" (שמ"א ב ז). ואם בכבוד – הלא לאלהים הוא, שנאמר (דה"א כט יב): "והעשר והכבוד מלפניך", ואיך מתפאר בכבוד קונו? ואם מתפאר בחכמה: "מסיר שפה לנאמנים, וטעם זקנים יקח" (איוב יב כ). נמצא: הפל שנה לפני המקום, כי באפו משפיל גאים, ובכצונו מגביה נשפלים (ע"פ עירובין יג ע"ב). לכן השפל עצמך, וינשאך המקום.

ח על כן אפרש לך איך תתנהג במדת הענוה, ללכת בזה תמיד: כל דברך יהיו בנחת, וראשך כפוף; ועיניך יביטו למטה לארץ, ולבך למעלה; ואל תביט בפני אדם בדברך עמו. וכל אדם יהיה גדול ממך בעיניך: אם חכם או עשיר הוא – עליך לכבדו. ואם רש הוא, ואתה עשיר או חכם ממנו – חשב בלבך כי אתה חייב ממנו, והוא זכאי ממך, שאם הוא חוטא – הוא שוגג, ואתה מזיד.

ט בכל דברך ומעשיך ומחשבותיך, ובכל עת – חשוב בלבך כאלו אתה עומד לפני הקדוש ברוך הוא ושכינתו עליך, כי כבודו מלא העולם. ודברך יהיו באימה וביראה, כעבד לפני רבו.

י ונתביש מכל אדם. ואם יקראך איש – אל תענהו בקול רם, רק בנחת כעומד לפני רבו.

יא והי זהיר לקרות בתורה תמיד, אשר תוכל לקימה. וכאשר תקום מן הספר – תחפש באשר למדת אם יש בו דבר אשר תוכל לקימו. ותפשפש במעשיך בבקר ובערב, ובזה יהיו כל ימך בתשובה.

יב והסר כל דברי העולם מלבך בעת התפלה, והיכן לבך לפני המקום ברוך הוא. וטהר רעיוניך, וחשב הדבור קדם שתוציאנו מפיר.

יג וכן תעשה כל ימי חיי הבלך בכל דבר ודבר, ולא תחטא. ובזה יהיו דברך ומעשיך ומחשבותיך ישרים; ותפלתך תהיה זכה וברה ונקיה, ומכוננת ומקבלת לפני המקום ברוך הוא, שגאמר (תהלים י ז): "תכין לבם – תקשיב אזנך".

יד תקרא האגרת הזאת פעם אחת בשבוע ולא תפחת, לקימה וללכת בזה תמיד אחר השם יתברך, למען תצליח בכל דרכיך, ותזכה לעולם הבא הצפון לצדיקים. ובכל יום שתקראנה – יענוך מן השמים כאשר יעלה על לבך לשאל, עד עולם. אמן סלה.